

conditions of martial law. The National Police is working intensively in the conditions of war, because law enforcement officers record new criminal and administrative offenses every day, are on duty at checkpoints, carry out evacuation of the population, check documents, search for saboteurs, inspect vehicles, combat looting, etc. Therefore, the direct provision of Ukraine's internal security depends to a decisive extent on the effectiveness of their professional activities in the conditions of martial law.

The article summarizes a number of opinions of scientists, as well as an analysis of the norms of current legislation, which made it possible to make proposals for further improvement of the training of future police officers in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine with specific training conditions. In order to optimize the activities of the police, including during martial law, the legislators made a decision to expand the powers of the National Police under martial law, and also allowed police officers to officially use weapons against the Russian military without restrictions, in addition, the number of grounds for stopping the vehicle (for the period of martial law and 60 days after its end).

Keywords: *national police, martial law, tactical special training, fire training, professional duties, public order, special means, firearms.*

УДК 37.018-057.87

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-381-385

Олександр ЦАРЬОВ©

кандидат педагогічних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розкрито особливості проблемних питань, що існують на сучасному етапі в організації тактико-спеціальної підготовки в підрозділах Національної поліції України. Розкрито сутність залучення офіцерів спеціальних підрозділів до вивчення специфіки навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка». Доведено роль сучасного навчально-імітаційного обладнання. Запропоновано новий підхід щодо комплексного вивчення майбутніми поліцейськими тактико-спеціальної підготовки, вогневої підготовки та тактичної медицини.

Ключові слова: *тактика, спеціальна операція, масові заворушення, взаємодія, хардбол, страйкбол.*

Постановка проблеми. Тактика – найдинамічніша сфера оперативно-бойової діяльності [5]. Причому зміни в тактиці відбуваються швидше, ніж прискорення технічного прогресу, а також удосконалення засобів збройної боротьби, морально-бойових якостей особового складу спецпідрозділів. Тактика максимально наближена до практичної діяльності підрозділів спеціального призначення. Рівень її розвитку, якість тактичної підготовки командирів і начальників багато в чому визначають успіх оперативно-бойових заходів. Коло завдань, що вирішуються в межах тактико-спеціальної підготовки, є широким. Воно визначається рівнем розвитку озброєння, бойової та спеціальної техніки, поглядом стратегії на характер майбутніх спецоперацій, способами їх ведення та конкретними завданнями, що стоять перед підрозділами спеціального призначення МВС України.

Тактико-спеціальна підготовка найбільш повно забезпечує комплексне навчання співробітників Національної поліції вмілим та злагодженим діям при виконанні оперативно-службових завдань в умовах, максимально наближених до дійсності, де виробляються висока професійна майстерність, морально-психологічна стійкість, фізичне загартування та витривалість [1].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Окремі аспекти вироблення методичних рекомендацій щодо викладання тактико-спеціальної

© О. Царьов, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8786-7664>

k_tsp@dduvs.in.ua

підготовки у ЗВО МВС України аналізувалися у працях: М. Ануфрієва, С. Банаха, І. Закорко, В. Крилюка, В. Юрченка, В. Покайчука та інших провідних науковців. Однак не було проведено наукового дослідження з пропозиціями щодо комплексного вивчення майбутніми поліцейськими тактико-спеціальної підготовки, вогневої підготовки та тактичної медицини.

Мета і завдання цієї статті – розглянути особливості проблемних питань, що існують на сучасному етапі в організації тактико-спеціальної підготовки у підрозділах Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Основу тактико-соціальної підготовки працівника Національної поліції становлять:

1. Вивчення і розробка тактичних засобів і прийомів дій в екстремальних ситуаціях;
2. Правові підстави застосування превентивних поліцейських заходів;
3. Правові підстави та порядок застосування поліцейських заходів примусу;
4. Вивчення і подальше відпрацювання тактичних дій та бойових порядків [3, с. 12].

Основними шляхами підвищення рівня тактико-спеціальної підготовки працівників Національної поліції варто вважати вдосконалення професійної та методичної майстерності командирів підрозділів, керівників занять, покращення змісту, організації та методики проведення занять та навчань, поширення передового досвіду.

Головною метою тактико-спеціальної підготовки працівників Національної поліції є формування високих морально-психологічних, фізичних, професійних якостей та вироблення на їхній основі службово-бойової майстерності, здібності виконувати будь-яке завдання [1].

Сформовані здібності та якості особи працівника Національної поліції підпорядковуються вимогам умов служби. До основних обов'язків працівника поліції належать: підтримка рівня кваліфікації, необхідної для належного виконання службових обов'язків, проходження в установленому порядку професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації, стажування; відповідність за рівнем фізичної підготовки кваліфікаційним вимогам до посади, що заміщається.

Особливістю тактико-спеціальної підготовки в територіальних органах є навчання та виховання суб'єкта у безпосередній службовій діяльності за місцем служби, коли формуються практичні вміння, досвід сталої та відповідальної поведінки, у тому числі в умовах, пов'язаних із можливим застосуванням фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Під час служби у співробітників Національної поліції України розвивається та формується професійна спрямованість особистості, тобто прагнення застосувати власні знання, досвід, можливості у сфері обраної професії. У професійній спрямованості особистості виражається позитивне ставлення до професії, схильність та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку, задовольняти матеріальні та духовні потреби, займаючись роботою у сфері своєї професії.

Професійна спрямованість передбачає розуміння та внутрішнє сприйняття мети та завдань професійної діяльності [4]. Позитивні зміни у змісті професійної спрямованості виявляються в тому, що міцнішають мотиви, пов'язані з професією, з'являється прагнення добре виконувати свої службові обов'язки, бажання показати себе кваліфікованим фахівцем та досягти успіху у роботі, посилюється почуття відповідальності.

Тактико-спеціальна підготовка курсантів освітніх установ МВС України здійснюється за допомогою комплексного вивчення спеціальних навчальних дисциплін, таких як: вогнева підготовка, фізична підготовка, основи особистої безпеки, тактико-спеціальна підготовка, тактична медицина. Навчальні дисципліни характеризуються чітко вираженою практичною спрямованістю, прищеплюють курсантам навички оцінки оперативної обстановки та професійних ситуацій, прийняття рішення, визначення індивідуальних та колективних способів дій в особливих умовах та за надзвичайних обставин, забезпечення особистої безпеки під час виконання бойових завдань у екстремальних умовах службової діяльності.

Навчальна дисципліна «Тактико-спеціальна підготовка» формує професійну спрямованість, визначає здатність випускника ЗВО МВС виконувати завдання відповідно до посадових обов'язків та охоплює три компоненти: підготовленість, готовність і надійність.

Підготовленість – це необхідний та достатній рівень професійно-значущих якостей випускника, що гарантує успішне виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань в екстремальних умовах діяльності Національної поліції України. Основними складниками підготовленості є: тактико-спеціальні знання, вміння та навички, а також особисті якості працівника поліції.

Готовність має складну динамічну структуру, між компонентами якої існують функційні залежності. Налаштованість на виконання майбутніх завдань, впевненість у собі, здатність виконувати завдання у важких, динамічно мінливих умовах оперативної обстановки, високий рівень саморегуляції є основними елементами готовності випускників до виконання службових обов'язків [5].

Надійність є здатністю стабільного виконання випускниками управлінських, організаційних функцій під час участі у тактико-спеціальних заходах службової діяльності Національної поліції України.

Сучасна тактико-спеціальна підготовка – це теорія та практика підготовки і проведення силових заходів у межах спеціальних операцій, під час проведення окремих оперативних та оперативно-бойових заходів.

Виконання завдань психологічної підготовки та активне впровадження у практику навчання і підготовки працівників підрозділів спеціального призначення МВС України елементів напруженості, раптовості, небезпеки та ризику на заняттях із тактико-спеціальної підготовки передбачають чітку організацію та точне дотримання встановлених правил і заходів безпеки. Суворе дотримання заходів особистої безпеки на заняттях із тактико-спеціальної підготовки має бути спрямоване не на відмову від небезпечних та ризикованих ситуацій, а на попередження та вилучення нещасних випадків та подій. Для цього необхідно заздалегідь планувати кількість та характер уведених елементів ризику та небезпеки, передбачати заходи, що виключають можливість нещасних випадків та подій. Перед заняттями викладачі повинні вивчити заходи безпеки в тому обсязі, який їм буде необхідний для проведення заняття з тактико-спеціальної підготовки, та довести до курсантів вимоги настанов, посібників, курсів та інших документів із питань заходів безпеки [2].

Розвиток науково-технічного прогресу в усьому світі відкрив перед нами широкі можливості. Сьогодні на озброєння надійшли нові види скіпірування, зброї, боеприпасів, спеціальних та технічних засобів. Нові перспективи відкрилися і для вдосконалення процесу тактико-спеціальної підготовки працівників поліції. На початку XXI століття поліцейські та військові підрозділи низки зарубіжних країн, таких як Японія та США, стали широко застосовувати страйкбольне обладнання, принцип дії якого заснований на використанні пневматичних малогабаритних макетів зброї, та спеціальне обладнання з використанням лазерного або інфрачервоного променя.

Вважаємо, що випробування навчально-імітаційного стрілецького обладнання з використанням лазерного променя і спеціальних датчиків, закріплених на касках і форменому обмундируванні (бронежилетах) стрільців, та сигналізувальних знаків, що «сповіщають» про потрапляння на них променів «противника», допоможе широко використовувати під час проведення занять із тактико-спеціальної підготовки спорядження для хардболу та страйкболу і дозволить проводити заняття в умовах, максимально наближених до реальних.

Аналіз використання різного навчально-імітаційного стрілецького обладнання в навчальному процесі спеціальних підрозділів поліції та освітніх установ МВС України дозволяє дійти висновків про те, що використання такого обладнання при проведенні практичних занять із тактико-спеціальної підготовки:

– не суперечить нормативно-правовим актам МВС України, а також робочій програмі дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка»;

– безсумнівно, виявиться корисним щодо тем, пов'язаних із діями різних видів нарядів за надзвичайних обставин, тактичними способами їхніх дій щодо затримання озброєних та інших особливо небезпечних злочинців у різних умовах та інших тем, передбачених дисципліною, а також на щорічних тренінгах курсантів;

– дозволяє моделювати ситуації, що виникають в оперативно-службовій та службово-бойовій діяльності Національної поліції України, в умовах, максимально наближених до реальних, що сприяє формуванню професійних якостей поліцейських;

– забезпечує необхідний рівень наочності виконання навчально-тактичних завдань при моделюванні різних умов у навчальному процесі підрозділів.

На нашу думку, поєднання та комплексне вивчення тактико-спеціальної підготовки, вогневої підготовки і тактичної медицини, особливо у курсантів випускних курсів та слухачів магістратури сприятиме виробленню в майбутніх поліцейських навичок щодо застосування вогнепальної зброї в різних умовах під час відпрацювання до автоматизму типових тактичних дій особовим складом за основними напрямками службової діяльності, тактики комунікації, тактики евакуації, тактики дій під час надзвичайних ситуацій. Безумовно, вирішенню таких завдань сприятиме залучення у навчальний процес елементів сучасних інтерактивних технологій (мультимедійний тир, смуга перешкод тощо).

Висновки. Отже, тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції України формує їхню професійну спрямованість та готовність оперативно виконувати завдання службової діяльності у звичайних та екстремальних умовах.

Наведений вище матеріал, а також викладені напрацювання необхідні для подальшого дослідження нового підходу щодо комплексного вивчення майбутніми поліцейськими тактико-спеціальної підготовки, що сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки працівників поліції.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.01.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>.
2. Комісаров О. Г., Сокабарь А. О., Соболев Е. Ю., Юнін О. С. та ін. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.
3. Тьорло О. І., Йосипів Ю. Р., Синенький В. М. та ін. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
4. Царьова І. В. Сучасний український юридичний текст: лексико-дериваційна структура : монографія. Дніпро : ЛІРА, 2020. 446 с.
5. Царьов О. Д. Підготовка до професійної адаптації майбутніх правоохоронців у вищих навчальних закладах МВС України : монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. 231 с.

Надійшла до редакції 25.04.2023

References

1. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu sluzhbovoi pidhotovky pratsivnykiv Natsionalnoi politsii Ukrainy [On the approval of the Regulation on the organization of official training of employees of the National Police of Ukraine] : nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 26.01.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>. [in Ukr.].
2. Komisarov, O. H., Sokabar, A. O., Sobol, E. Yu., Yunin, O. S. ta in. (2017) Takyko-spetsialna pidhotovka [Tactical special training] : navch. posibnyk. Dnipro : DDUVS. 277 p. [in Ukr.].
3. Torlo O. I., Yosypiv Yu. R., Synenkyi V. M. ta in. (2018) Takyko-spetsialna pidhotovka pratsivnykiv Natsionalnoi politsii [Tactical and special training of the National Police] : navch. posibnyk. Lviv : LvDUVS. 480 p. [in Ukr.].
4. Tsarova, I. V. (2020) Suchasnyi ukrainskyi yurydychnyi tekst: leksyko-deryvatsiina struktura [Modern Ukrainian legal text: lexical-derivational structure] : monohrafiia. Dnipro : LIRA. 446 p. [in Ukr.].
5. Tsarov, O. D. (2016) Pidhotovka do profesiinoi adaptatsii maibutnikh pravookhorontsiv u vishchyykh navchalnykh zakladakh MVS Ukrainy [Training for professional adaptation of future law enforcement officers in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: monograph] : monohrafiia. Dnipropetrovsk : DDUVS. 231 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksandr Tsarov. Current issues of the organization tactical special training. The article reveals the peculiarities of problematic issues, which are found at the current stage in the organization of tactical and special training in the units of the National Police of Ukraine. The day of the training of officers of special training in the training of the specifics of the primary discipline «Tactical-special training» has been revealed. The role of the current initial and imitative possession has been brought to light. A new program has been proposed for a comprehensive training of the possible police officers for tactical and special training, fire training and tactical medicine.

Military training must prepare individuals to enter into harm's way and perform physically and mentally demanding tasks at the highest possible levels of proficiency. This requirement may be the defining characteristic of military training.

Nowadays modern military education is designed to create such a comprehensive system of training future border guard officers, which, based on the theoretical and practical achievements of pedagogical science, will provide training of officers who will be able to act professionally in any

situation. The mission of any unit is accomplished by the prompt and, when necessary, independent action of individuals and small groups. Therefore, the development of initiative and adaptability is a most important factor to be attained in training. This policy demands the ability to mobilize rapidly. Because time is critical during mobilization, training requirements during that period must be reduced to essentials. Peacetime training must serve to determine which requirements are essential and must provide a force ready for immediate combat in the event of a sudden attack.

The main ways to increase the level of tactical and special training of National Police employees should be considered to be improvement of the professional and methodical skills of unit commanders, leaders of classes, improvement of the content, organization and methods of conducting classes and exercises, dissemination of best practices. Prioritizing training acknowledges that units cannot achieve or sustain trained proficiency on every task simultaneously due to limitations of time or the availability of training resources. The article, based on the analysis of scientific views of scientists, formed the author's interpretation of the organizational and staffing structure of the National Police of Ukraine.

Keywords: *tactics, special operation, riot, interaction, hardball, airsoft.*

УДК 159.922.27

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-385-392

Інна ШИНКАРЕНКО®

кандидат психологічних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

У статті зазначено, що гендерні стереотипи відображають особливості сприйняття людьми представників власної та іншої гендерної групи, а отже, вони орієнтують чоловіків і жінок на різні життєві стратегії, а також пропонують різні шляхи і способи самореалізації, а це визначає нерівноцінні соціальні позиції чоловіків і жінок. Простежено та проаналізовано формування гендерних стереотипів у курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Окреслено, що курсанти, як найбільш динамічна, «інноваційна частина» сучасного соціуму, демонструє прихильність модернізованому соціальному конструкту, відкидаючи традиційні установки та стереотипи.

Ключові слова: *стереотипи, гендерна стереотипізація, маскуліність, феміністність, гендерна ідентичність, андрогін.*

Постановка проблеми. Останніми роками проблеми статі, гендерної диференціації, асиметрії, взаємин статей набувають все більшої значущості й актуальності, що зумовлено тією величезною роллю, яку стать відіграє в життєдіяльності і свідомості кожної людини, соціуму в цілому.

Гендерні відносини становлять один із найважливіших аспектів соціального і культурного життя суспільства, є важливим показником його цивілізованості. Вони є найважливішим механізмом відтворення і підтримки однієї з найконсервативніших норм соціальної нерівності – гендерної, яка стверджує нерівний доступ чоловіків і жінок до соціально значущих ресурсів, нерівні можливості їх соціального просування, самореалізації.

Пронизуючи усі сфери суспільних відносин, гендерні стереотипи та гендерна нерівність сприймаються як природні, освячені традиціями. Визначаючи норми поведінки статей і сприйняття соціальних суб'єктів, гендерні стереотипи не тільки продукують гендерну нерівність, а й підтримують її, виправдовують і закріплюють [3, с. 297].

У повсякденному житті ми постійно стикаємося з відмінностями між статями,

---

© І. Шинкаренко, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0040-2010>

inna.shinkarenko1@gmail.com